

Integruota įgūdžių vystymosi skalė pagal "Listen Learn and Talk"

Hear now. And always

Integruota įgūdžių vystymosi skalė

Kalbos pagalba mes suprantame, galime išreikšti idėjas, mintis, nuomonę ir nuotaikas.

Tuo metu, kai mokomės kalbėti, suprasti, ką girdime, pasyvi kalba visada vystosi anksčiau negu ekspresyvi kalba. Kol mažas vaikas pats pasakys "ate" arba pasakys savo vardą, iki tol ilgą laiką jis tik atsisuks, kai mama jį kvies vardu arba atsisveikinant mojuos ranka.

Tam, kad vaikas išmokytų suprasti ir išreikšti žodžiais, yra svarbu vystyti pažinimo įgūdžius, esant skirtingoms socialinėms situacijoms ir turint skirtingus tikslus.

Svarbiausias vaikų vystomosi laikotarpis yra nuo gimimo iki mokyklinio amžiaus. Nuo vaikystės mažas vaikas yra pilnai priklausomas nuo tėvelių. Ikimokyklinio amžiaus laikotarpiu vaikas taps savarankiškai bendraujantis, maštantis ir kalbantis.

Sekančios lentelės yra integruota skalė, apimanti tipiškus klausymo, pasyvios kalbos, ekspresyvios kalbos, kalbėjimo, pažinimo, komunikacijos (bendravimo) vystymosi etapus.

Medžiaga yra adaptuota pagal šiuos šaltinius:

- Cottage Acquisition Scales for Listening, Language and Speech
- Preschool Language Scale – 4 (PLS 4)
- The Bzoch-League Receptive-Expressive Emergent Language Scale Second Edition
- (REEL - 2)
- The Early Learning Accomplishment Profile Kit (E-LAP)
- The Learning Accomplishment Profile Revised Edition Kit (LAP-R)
- The Rosetti Infant-Toddler Language Scale
- St. Gabriel's Curriculum

Sutrikusios klausos vaikai vystosi pagal šiuos minėtus etapus. Bet jiems reikės daugiau laiko ir daugiau pakartojimų. Kalba, kalbėjimas, pažinimas ir bendravimo įgūdžiai vystysis klausos pagalba taip, kaip vystosi normaliai girdinčių vaikų.

Svarbu atsiminti, kad šie nurodyti įgūdžiai atitinka normalaus vystymosi vidurkius. Tarpas tarp anksčiausiai ir vėliausiai pasiektų tikslų yra gana platus.

Jei tavo vaikas nepasieks tikslo pagal lentelėje nurodytą laiką, tai dar nereiškia, kad jis jo nepasieks niekada. Ši Integruota skalė yra kaip vadovas. Ji padeda, kartu planuojant programas pagal individualius vaiko poreikius.

Jei domina platesnė informacija, skaitykite "Listen Learn and Talk" (Ref. Z60407). Tai yra kompanijos "Cochlear" sukurta klausos abilitacijos programa.

0 - 3 mėnesiai

Komunikacija (bendravimas)	Pažinimas	Kalbėjimas	Ekspresyvi kalba	Pasyvi kalba	Klausia
<ul style="list-style-type: none"> • Atrodo, kad klauso kalbančiojo. • Trumpai fiksuoja akių kontaktą. • Iki 3 mėnesių jau dažnai žiūri į kalbančiojo veidą, stebi kalbančiojo akis ir pradeda stebėti kalbančiojo lūpas vietoj veido. • Reagodamas į mamą arba globėją šypsosi, gunguoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta žinomus žmones ir situacijas. • Trumpai pažiūri į objektus ir veidus. • Laukia žinomų veiksmų, pvz., buteliko. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verkia. • Pradeda vokalizuoti, kai gunguoja, balbatuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verkia, išreiškdamas troškulį, alkį. • Pradeda vokalizuoti, išreiškdamas džiaugsmą. • Kartais vokalizuoja, reagodamas į garsus, panašius į balsą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Krūpteli, kai yra netikėti garsai. • Stebi kalbančiojo veidą. • Reaguoja į balsą, tapdamas ramesniu, suklausdamas arba šypsodamasis. • Nurimsta, girdedamas žinomą balsą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registruoja, kad girdi. • Atsiliepia į garsą šypsodamasis, atsiukdamas. • Reaguoja į garsius garsus. • Pažįsta mamos arba globėjo balsą.

4 - 6 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> Garsai pradeda tapti prasmingais. Klauso įdėmiau. Pradeda priskirti reikšmę garsui, pvz., kartais reaguos į savo vardą. Reaguoja į besikeičiančias balso intonacijos. Pradeda tiksliai lokalizuoti garso šaltinį. Klauso savo balso. 	<ul style="list-style-type: none"> Dažnai ieško, iš kur sklinda garsas pasisukdamas arba ieškodamas akimis. Kartais atsisuka ar reaguoja į savo vardą. Skiria pikta ir malonų balso tonus, pvz., verkia reaguodamas į pikta balsą. Paprastai nustoja verkti, kai išgirsta pažistamą balsą. 	<ul style="list-style-type: none"> Vokalizuoja, kai ko nors nori ar reikia. Vokalizuoja, girdėdamas dainą. Pučia, guguoja, rėkia. Vokalizuoja, girdėdamas kalbą. Pradeda naudoti įvairius garsus balsu, išreiškdamas džiaugsmą arba nepasitenkinimą. Vokalizuoja, būdamas vienas arba su kitais. 	<ul style="list-style-type: none"> Juokiasi. Pučia. Krykštauja. Rėkia. Pradeda keisti prozodinius elementus (ilgumą, inotonacijas, intensyvumą). Naudoja balsį a. Pradeda tarti pirmuosius priebalsius (m). „Žaidžia“ su savo balsu. 	<ul style="list-style-type: none"> Žiūri į daiktus ir siekia jų rankomis. Pradeda mokytis, kaip daiktai veikia, pvz, veiksmas su barškučiu. Atpažįsta žinomus žmones. Deda daiktus į burną. 	<ul style="list-style-type: none"> Palaiko akių kontaktą. Patinka žaidinimai, pvz, jodinimas ant kelių. Skirtingai vokalizuoja dėl skirtingų priežasčių. Pamėgdžioja veido išraiškas. Imasi iniciatyvos vokalizuodamas ir įtraukdamas suaugusiuosius į veiklą. Pradeda suprasti savo eilės svarbą, naudojant balsą, pvz., vokalizuoja kartodamas tai, ką vokalizuoja suaugęs.

7 - 9 mėnesiai

Komunikacija (bendravimas)	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedama suprasti, kad bendravimas yra procesas tarp dviejų žmonių. • Tampa draugiškesnis su pažįstamais žmonėmis. • Demonstruoja, kad laukia veiklos. • Linkčioja, mojuoja, ploja. • Saukia, kad atkreiptų dėmesį. • Kviečia, ištiesdamas rankas ir rodydamas pirštu. • Džiaugiasi išdykaudamas. • Toliau mokosi sulaukti savo eilės. • Pradedama su naujais gusiuoju nagrinėti knygas dalimis pagal paveikslėlius.
Pažinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Pamėgdžioja fizinius veiksmus. • Atpažįsta žinomus objektus. • Žaislą perima iš vienos rankos į kitą. • Laiko vieną kubelį ir ima kitą. • Dabniausiai naudoja žemus balsus o, e, a. • Naudoja priebalsius p, b, m, d. • Nuima žiedus nuo duoda, deda, rodo. • Nuiima žiedus nuo bokštelio.
Kalbėjimas	<ul style="list-style-type: none"> • Balbantuoja priebalsius ir balsius, pvz., pa pa, ba ba. • Pliaukši liežuviu. • Naudoja dainuojantį balsą. • Pamėgdžioja intona-cijas. • Dabniausiai naudoja žemus balsus o, e, a. • Naudoja priebalsius nuoja. • Vokalizuoja sutik-damas pažįstamus suaugusius. • Kviečia, naudo-damas balsą, kad atkreiptų dėmesį. • Naudoja judesius ir balsą kartu pa-gal reikšmę, pvz., „Ne“. • Vokalizuoja garsiai.
Ekspresyvi kalba	<ul style="list-style-type: none"> • Pakartoja skiemenis su priebalsiu ir balsiu, pvz, pa pa. • Pradedama atsakyti, naudodamas balsą, kai yra šaukiamas į vardą. • Žaidžia vis daugiau žaidimų ir vokali-zuoja jų metu. • Vaidina, kad dai-nuoja. • Vokalizuoja sutik-damas pažįstamus suaugusius. • Kviečia, naudo-damas balsą, kad atkreiptų dėmesį. • Naudoja judesius ir balsą kartu pa-gal reikšmę, kai išaiško dėmesį iki minutės, žiūrėdamas pavėikslėlius ar knygą kartu su suaugusiais.
Pasyvi kalba	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedama pažinti šeimos narių vardus kal-boje, net tada, kai to žmogaus nemato. • Reaguoja atitinkamu rankos judesiu, kai pvz, mojuoja ranka sakant „ate“. • Džiaugiasi muzika ir dainomis. • Atrodo, kad klauso kitų pokalbio. • Suklūsta ar meta dar-bus, kai pašaukiamas vardu. • Atpažįstą keletą daiktų, vien tik klausaisgirdėję pavadinimus. • Dabniau susstoja ką nors veikęs, kai išgirsta žodį „ne“; minutės, žiūrėdamas pavėikslėlius ar knygą kartu su suaugusiais.
Klausia	<ul style="list-style-type: none"> • Tiksliai lokalizuoja garso šaltinį. • Skiria suprasę-mentines ypatybes (ilgumą, intonaciją, intensyvumą). • Ilgiau išaiško dėmesį. • Priskiria žodžiams reikšmes. • Skiria balsius ir skiemenis.

10 - 12 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> • Supranta daugiau žodžių. • Monitoruoja savo ir kitų balsus. • Lokalizuoja garsus per atstumą. • Skiria kalbančiojo balsą nuo triukšmo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pradeda domėtis, girdėdamas naujus žodžius. • Gali klausytis kalbos, net kai ir yra papildomi triukšmai, garsai. • Kartais duoda žaislus arba daiktus, kai suaugęs paprašo žodžiu. • Kartais vykdo paprastą paliepimą, pvz., paduok man. • Reaguoja į muziką, linguodamas kūnu arba rankomis. • Parodo, kad suprato žodinius paliepimus, išreiškdamas tai kūno judesiais. • Vis daugiau dėmesio skiria kalbai ir vis ilgesniam laiko tarpui. 	<ul style="list-style-type: none"> • Naudoja 4 ir daugiau skiemenų žargonus – savus sakinius. • Pradeda naudoti savoje kalboje (žargone) suaugusiųjų intonacijas, kai žaidžia vienas. • Pradeda žaidinimus žaisti pats, rodydamas iniciatyvą. • Kalba žaislais, naudodamas ilgesnius žodinius junginius. • Dažnai reaguoja į dainas ir žaidimus vokalizuodamas. • Mėgdžioja veiksmus ir naudoja balsą. • Atsiranda pirmi žodžiai: ate, mama. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pamėgdžioja garsus ir skiemenų skaičių. • Naudoja suprasetmentines ypatybes. • Naudoja vis daugiau skiemenų. • Naudoja sistemingai įvairius balsius ir priebalsius (ba di ba di). • Dažniausiai naudoja priebalsius p, b, d, m. 	<ul style="list-style-type: none"> • Priešinasi, kada iš jo nori paimti žaislą. • Sieja veiksmą su objektu, pvz., ką veikti su šaukštu. • Kartoja veiksmą, kada suaugusiems juokinga. • Deda į vieną lentą atskiras dalis. • Išrenka du vienodus daiktus. • Bando statyti dviejų kaladžių bokštą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pradeda suprasti klausimus ir atsakymus, papurtydamas galvą, kai sako "ne". • Toliau vystosi supratimas apie bendravimą. • Supranta pasisveikinimą ir atsisveikinimą. • Toliau mokosi sulaukti savo eilės. • Vokalizuoja atpažindamas, kai šaukia mama. • Išreiškia, kai nori pakeisti veiklą. • Reaguoja, kai kiti juokiasi, pakartodamas veiksmą. • Pradeda nurodyti kitiems, ką daryti, traukdamas, temptdamas. • Protestuoja vokalizuodamas. • Džiaugiasi žaidimais ir pradeda juos.

13 - 15 mēnesiā!

Komunikācija (bendravīmas)	<ul style="list-style-type: none"> • Toliau vystosi ilge- snis akiņū kontakta- su pašņekovu. • Laukia savo eilēs kalbant. • Zaidzia zaidimus, kai reikia kažka atnešti. • Ītraukia kitus zaidimo metu, ro- dydamas daiktus, pvz., batus, rūbus. • Pradedā suprasti klausimus "Kas čia?", "Kur?"
Pažinīmas	<ul style="list-style-type: none"> • Buna susidomējēs patinakančiu daiktu dvi minutes ir ilgiau. • Teisingai ģdeda ap- skritimo formā. • Pastato bokstā su dvīem kaladēmīs. • Pradedā teplioti ant popierīaus lapo. • Mēgdzīoja daugiau veiksmū. • Rodo, kokia funkcinē daiktu pasķirts. • Nuima dēzēs dangtelī, norēdamas surasti paslēptā daiktā.
Kalbējīmas	<ul style="list-style-type: none"> • Kartoja ģvairius bal- sius. • Mēgdzīoja zōdzīus. • Naudoja beveik visus balsius, kai vokalizuoja. • Naudoja daugiau priekīnius priēbal- sius (p, b, d, m, n).
Ekspresyvi kalba	<ul style="list-style-type: none"> • Pastoviai naudoja 7 ar daugiau zōdzīū. • Naudoja balsā ir rankā, norēdamas koki nors daiktā. • Toliau naudoja zargonā – atširanda tikri zōdzīai. • Ītraukia ģ zargonā intonacijas ir pau- zes. • Spontaniškai mēgdzīoja naujus zōdzīus. • Dainuoja.
Pasyvi kalba	<ul style="list-style-type: none"> • Kiekvienā savitē supranta daugiau naujū zōdzīū. • Seka viena paliēpimā zaidziant. • Supranto paprastus klausimus "Kur?", pvz., kur tētē? • Atpazīsta ir paro- do, kad zīno daug daiktu, parodyda- mas pirštu. • Supranta daugiau zīnomū frazīū. • Pradedā atpazīnti ģvairias kūno dalis: veidā, rankas. • Patinka dainelēs.
Klausā	<ul style="list-style-type: none"> • Atpazīsta daugiau zōdzīū. • Supranta paprastā kalbā. • Klausos atmintis – atšimena vienā daiktā, esantģ saki- nio galē. • Atskiria zīnomas frazēs. • Seka zīnomā vienā paliēpimā.

16 - 18 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> • Skiria daugiau frazių. • Identifikuoja ir asocijuoja daugiau žodžių konkreitiems objektams, pvz., žaislai, kūno dalys, rūbai, maistas. • Pamėdžioja žodžius, kuriuos girdi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta daugiau paprastų klausimų. • Pradedą suprasti ilgesnes frazes, kai raktinis žodis yra sakinio viduryje. • Vystosi apibendrinančios sąvokos. • Skiria daugiau kūno dalių. • Randa daugiau žinomų daiktų, kai jie nematomi. • Supranta 50 ar daugiau žodžių. • Skira kai kurios rūbus, žaislus, maistą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nebėra žargono. • Augą žodynas. Jį sudaro apie 10 ar daugiau reikšmingų žodžių. • Mažėja papildomų judesių naudojimas. Bendraujama vien kalba. • Pamėgdžioja girdėtus žodžius. • Daugiau prašo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Daugėja apytikriai tariamų paprastų žodžių skaičius. • Dauguma balsių jau tariami. • Dar vis daugiausiai tariami priekiniai priebalsiai (p, b, d, m, n, h). 	<ul style="list-style-type: none"> • Pamėgdžioja apskritos formos keverzones. • Teisingai įdedą nuo 3 iki 6 dalių į vieną lentą. • Randa norimą daiktą, kai jis paslėptas už kito daikto. • Surenką smulkius objektus. • Apverčia indą, norėdamas iškratyti daiktą. • Parodo pirštu į knygos paveikslus ir pradėda versti puslapius. • Randa paslėptą daiktą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prašo daikto arba pagalbos iš suaugusiojo, naudodamas balsą. • Inicijuoja bendravimą balsu. • Pageidauja būti su pažįstamais žmonėmis. • Yra atsargus su nepažįstamais žmonėmis. • Pamėgdžioja kitus vaikus.

19 - 24 mėnesiai

Komunikacija (bendravimas)	Pazinimas	Kalbėjimas	Ekspresyvi kalba	Pasyvi kalba	Klausia
<ul style="list-style-type: none"> • Pradedą jįustis vis patikimiau ir noriai bendrauja su kitais. bendrauja su kitais. • Rodo iniciatyvą žaidimo metu. • Atsiliepia, kai suaugusieji ko nors prašo. • Mėgina palaikyti pokalbį, kai žinoma tema. • Naudoja žodžius bendravimui. • Klausia informacijos "Kas čia?" • Pokalbio metu moka laukti savo eilės. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgdžioja simboliinius žaidimus, pvz, namų ruošos darbus. • Naudoja vieną daiktą kaip simbolį kitam objektui. • Atsiranda priebalsiai <i>k, g, t</i>. • Atsiranda priebalsiai <i>p, b, m, h, n, d</i> jau tariami ir naudojami žodžių pradžioje. • Daznai praleidžia priebalsius žodžių viduryje ir gale. • Mėgdžioja vertikalius formos. • Mėgdžioja vertikalius brūkšnius. • Veria 3 smulkias dailis. • Pradedą plešti popieriu. • Pamegdžioja daiktų grupavimą. • Žaidimo metu pradedą atrinkti daiktus pagal grupes. • Naudoja du žaislus vienu metu. • Stato bokštą iš kaladėlių. • Suedą paprastas dėliones. • Įjungia mechaninį žaislą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Apytiksliai žodžiai naudoja suprasegmentines ypatybes. • Naudoja daugną balsių ir dvi balsius. • Atsiranda priebalsiai <i>k, g, t</i>. • Priebalsiai <i>p, b, m, h, n, d</i> jau tariami ir naudojami žodžių pradžioje. • Daznai praleidžia priebalsius žodžių viduryje ir gale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartais mėgdžioja 2 - 3 žodžių frazes. • Pastoviai naudoja naujus žodžius. • Didėja ekspresyvus žodynas 30 ar daugiau žodžių. • Bando pasakoti, ir ilgesni sakiniai tampa panašūs į žargoną. • Pradedą naudoti savo vardą, kai pasakoja apie save. • Naudoja įvardį "mano". • Gali paklausti klausimą "Kur (mama)?" • Laikotarpis iki 24 mėnesių gali naudoti 2 - 3 žodžių frazes su daiktavardžiais, porą veiksmavardžių, keliais būvardžiais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atlieka du paliepimus su vienu objektu. • Išrenka du žinomus objektus. • Rodo įvairias kūno dalis, pvz., alkūnę, rankas, pėdas, atnešk savo kamuoį ir mesk. • Skiria pagal apibendrinančias sąvokas. • Atlieka dvejų žingsnelių paliepimus, pvz., atnešk savo kamuoį ir mesk. • Skiria pagal apibendrinančias sąvokas. • Atlieka dvejų žingsnelių paliepimus, pvz., atnešk savo kamuoį ir mesk. • Atlieka dvejų žingsnelių paliepimus, pvz., atnešk savo kamuoį ir mesk. • Skiria pagal apibendrinančias sąvokas. 	

25 - 30 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> • Klausia atsimens 2 daiktus, esant skirtingam lingvistiniam kontekstui. • Klausio žinomas dainas, naudojantis magnetofonu. • Supranta ilgesnius sakinius. • Klausio iš atstumo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pradeda suprasti kompleksinę kalbą. • Supranta daugiau sudėtingų aktyvių frazių. • Supranta funkcijas, pvz., "Ko reikia, norint išipilti gėrimą?" Vaikas rodo pirštu į puoduką. • Pradeda suprasti dydžių skirtumą, pvz., <i>didelis, mažas</i>. • Pradeda suprasti prielinksnius, pvz., <i>į, ant, po</i>. • Didėja pasyvaus žodyno apimtis. • Pradeda suprasti kiekių prasmę, pvz., <i>vienas, visi</i>. • Supranta įvardžius, pvz., <i>jis, ji, jie, mes</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dažniau naudoja 2 - 3 žodžių frazes. • Naudoja kai kuriuos asmeninius įvardžius, pvz., <i>man, tu</i>. • Prašo pagalbos, naudodamas du ar daugiau žodžius, pvz., <i>plaunu rankas</i>. • Pradeda pavadinti pagrindines spalvas. • Kalbant apie save, naudoja žodį "Aš". • Kartuoja 2 skaitmenis skaičiuojant. • Atsako į klausimus "Kas tai?", "Ką jis veikia?", "Kas?" • Atkartoja paprastas daineles, žinomas dainas. • Supranta ir atsako, kai klausiama "Ar tu gali?" • Naudoja neiginius "Ne", "Nėra". 	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta eksperimentuoti su prozodinėmis savybėmis. • Pradeda teisingai naudoti kirtį. • Pakartoja žodžius ir frazes. • Atsiranda priebalsiai <i>f, j</i>. • Priebalsius <i>m, p, b</i> naudoja žodžio gale. • Trumpina žodžius, frazes, dažnai praleisdamas žodžių viduryje esančius priebalsius. • Dažnai skirtingai taria tuos pačius žodžius. • Šnibžda. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toliau žaidžia simboliinius žaidimus, pvz., kalba telefonu. • Užbaigia veiksmus pagal žinomas daineles ar žaidinimus. • Naudoja žaislus tiksliai, pagal paskirtį. • Užsiima žaidimu pagal veiklą. • Verčia po vieną lapą. • Mėgdžioja vertikalias, horizontalias linijas ir apskritimus. • Atrenka tokius pačius paveikslėlius ir formas. • Sudeda dvi dalis į visumą. • Supranta skaitmenų "Vienas" ir "Du" prasmę. 	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugiasi kalbėdamas, pvz., nori bendrauti telefonu. • Užbaigia veiksmus, pvz., <i>duok man penkis</i>. • Pradeda žaisti šalia kitų vaikų. • Daugiau kalba žaidimo metu. • Dalinasi žaislais. • Prašo pagalbos, naudodamas du ar daugiau žodžių. • Naudoja ilgesnius sakinius.

31 - 36 mēnesīai

Komunikācija (bendravīmas)	Pažinīmas	Kalbējīmas	Ekspresīvi kalba	Pasyvi kalba	Klausa
<ul style="list-style-type: none"> • Sulaukia savo eilės ir dalinasi. • Pats pasako dainelės, žaidinimus. • Su žudeisiais dainuoja dainelės ir kartais pakeičia pabaigą. • Žaidžia, kur išreiškia savo fantaziją. • Pradedą prašyti leidimo. • Išreiškia jausmus, emocijas. • Pradedą pokalbį. • Dėl daugelio priežasčių naujojo klausimams, pvz., prašydamos, norėdamas paklausti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dailinasi žaislais ir moka laukti savo eilės. • Vystosi paralelinis žaidimas. • Pradedą domėtis pastovesni. • Atsiranda priebalsiai /, r, s, z, c. • Taria balsius ir dvi- balsius. • Praleidžia kai kurias nekirčiuotas kalbos dalis. • Tarimas tampa teisingesnis. • Daznai šnibzdą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žino, kai yra vyriškos ir moteriškos giminės žodžiai. • Kalba, ką nupiešė. • Paklaustas atsa- ko, koks vardas ir pavardė. • Papasakoja, kas nese- niai įvyko. • Kalba 3 - 4 žodžių paprastais sakiniams. • Pradedą naudoti sudėtingesnę kalbą. • Naudoja klausimus kas, kur, ką, kodėl. • Naudoja įvardžius jis, ji, jie, mes, tu, as. • Kartais naudoja daugiskaitą. • Naudoja asmeninius įvardžius. • Naudoja daugian- veiginių, pvz., niekas, Pradedą naudoti ir, todėl, kad. • Pavadiną tris ir daugiau spalvas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suprata kasdieninius veiksmąžodžius. • Supranta ir atlieka daugian sudėtingų nurodymų ir pasakymų kalba. • Atlieka 2 - 3 pa- liepimus, išsakytus vienu pasakymu. • Supranta keletą prielinksnų, pvz., ant, iš, po. • Vystosi pažinimo funkcijos. • Skiria objektų dalis. • Supranta laiko sąvokas, pvz., šiandien, vakar, rytą. • Supranta, kai kla- sima "ko trūksta ir kas nepriklauso?". 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausą atsimena 3 daktus, esant skir- tingam lingvistiniam kontekstui. • Pagal tvarką atsimė- na dvi informacijos dalis. • Klausą pasakų, nau- dojant magnetofoną. • Seką 2 - 3 paleipi- mus. 	

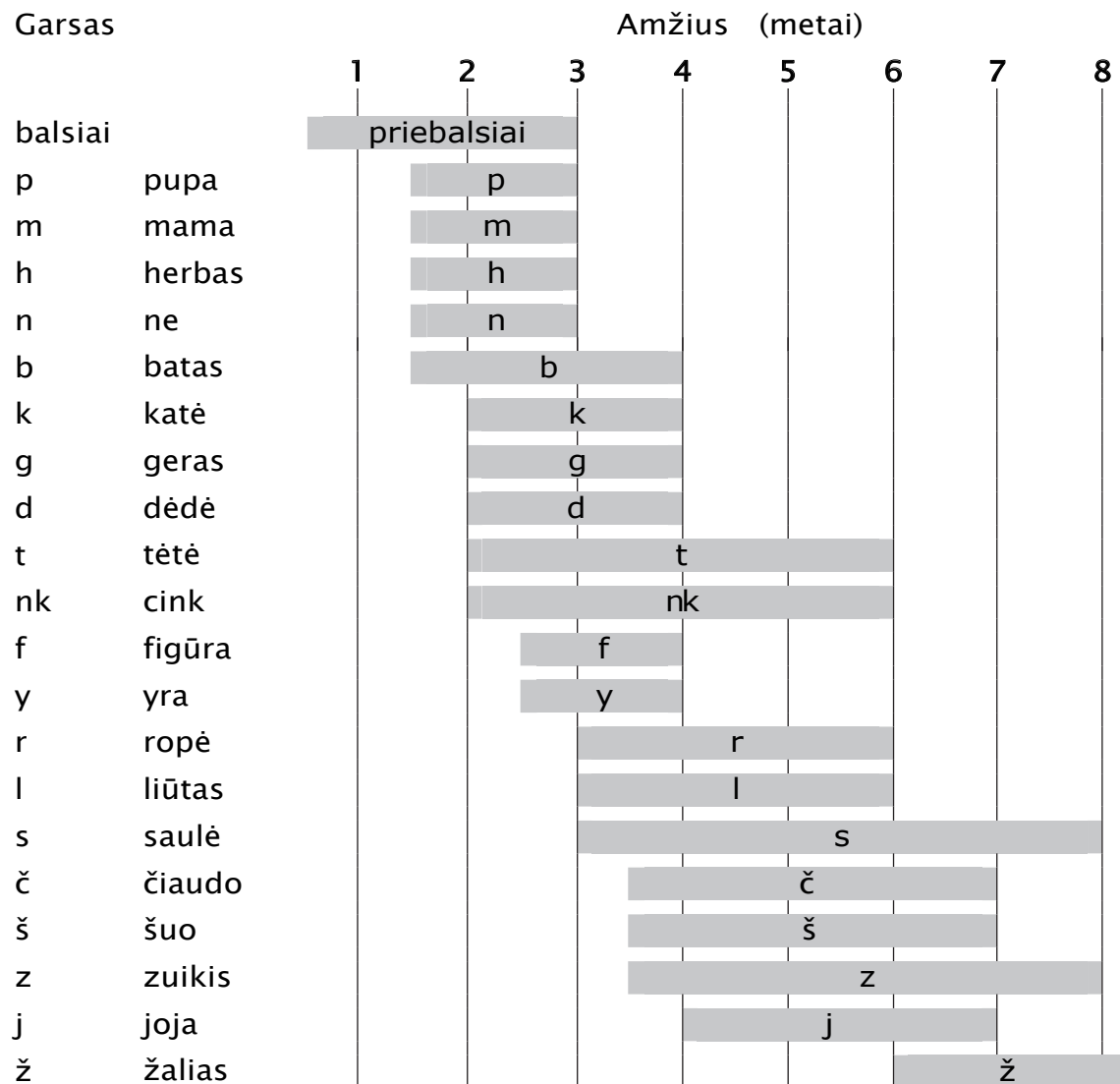
37 - 42 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> • Klausia atsimena 5 daiktus. • Pagal tvarką atsimena 3 ar daugiau informacijos dalis. • Atpasakoja trumpą pasaką. • Seka 3 paliepiumus. • Supranta sudėtingesnius sakinius. • Seka 6 žodžių sakinius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gali klausyti pasakojimus apie 10 - 15 min. • Supranta vis daugiau sudėtingesnės kalbos. • Supranta daugiau sąvokų, pvz., <i>kiekis, medžiaga</i>. • Supranta, kas yra <i>diena, naktis</i>, kuo jos skiriasi pagal veiklą. • Vykdo nurodymus, naudodant sąvokas <i>tuščias, pilnas, vienodas, skirtingas</i>. • Supranta vietos prielinksnius, pvz., <i>šalia, priešais</i>. • Pradedą suprasti palyginimus, pvz., <i>aš aukštesnis už tave</i>. • Supranta apie 900 žodžių. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pokalbio metu naudoja daug teisingų gramatinių struktūrų (daugiskaita, asmeniniai įvardžiai, prielinksniai ir t.t.). • Naudoja klausimus "Kada?", "Kiek?". • Naudoja <i>todėl, kad</i>. • Perduoda žinią. • Apibūdina, kokia daikto paskirtis. • Pradedą atsakyti į klausimus "O kas, jeigu...?". • Atsako į klausimą "Ko trūksta?". • Žino, kas netinka, ir atsako, kodėl netinka. • Bando spręsti problemą, kai yra klausimas "Ką darytume?". • Naudoja apie 500 suprantamų žodžių. 	<ul style="list-style-type: none"> • Naudoja kai kuriuos junginius <i>br, dr, gr, sm</i>. • Atsiranda priebalsiai <i>j, v</i>. • Dar keičia ir painioja priebalsius. • Žodžių tarimas tampa vis stabilesnis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedą teisingai skaičiuoti, kai yra daiktai. • Atlieka nurodymus, naudodamas sąvokas, pvz., <i>pilnas, tuščias</i>. • Vystosi daugiau sudėtingų kategorijų, pvz., kiekybė, kokybė, medžiagos. • Lygina daiktus. • Pradedą spręsti paprastas problemas. • Vystosi vaizduotė. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sulaukia savo eilės. • Tinkamai žaidžia su kitais vaikais. • Domisi, kaip kiti jaučiasi, ko reikia. • Paprastai bendrauja su kitais kalbėdamas. • Pradedą pokalbį. • Džiaugiasi vaidmeniais žaidimais.

43 - 48 mėnesiai

Komunikacija (bendravimas)	Pažinimas	Kalbėjimas	Ekspresyvi kalba	Pasyvi kalba	Klausa
<ul style="list-style-type: none"> • Auga supratinumas ir savivertė. • Prašo ką nors atlikti kitų žmonių žaidimo metu. • Tinkamai naudoja intonacijas. • Pirmas pradeda pokalbį. • Prisitaiko, kai keičiasi pokalbio tema. • Naudoja dėl skirtinių priežasčių pvz., pasiklausdamas informacijos, suteikiant informaciją, išreikšiant nuodėrantis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Piešia paprastus objektus. • Supranta laiko sąvokas, pvz., <i>šiandien, rytoj, vakar, rytas, diena, vakar, rytas, diena</i>. • Skaičiuoja savo pirštus. • Priskiria daiktus, priemones pagal paskirtį specialybei, pvz., termometras ir gydymo įrenginius. • Toliau vystosi vaizduotė. • Ilgiau koncentruoja dėmesį, išlaikant informaciją, sukeliant informaciją, taikas, jausmus, derantį. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mažiau praleidimų ir paketimų. • Dauguma priebalsių jau tariami. • Daugiau junginių yra žodžių pradžioje ir normalūs. • Ritmas ir tempas pabaičioje. • Naudoja tinkamą garsumą. • Naudoja atitinkamą intonaciją. 	<ul style="list-style-type: none"> • Naudoja įvardžius <i>jo, jos, jų, jos, jos, jų</i>. • Pastoviau naudoja daugiškaitę. • Pasakoja pagal pavaiksliūsius ir kny-gėles. • Žaidžia daugiau išvaizduojamų žaidimų. • Naudoja neiginius ir tariamąją nuosaką, pvz., <i>jei aš galėčiau, tai padaryčiau</i>. • Naudoja palygini-mus. • Daro išvadas. • Vystosi kasdieninė šnekamoji kalba. • Naudoja 800 - 1500 žodžių. • Naudoja sudėtingesnius sakinius. • Spontaniški išsireikšimai vis dažnai gramatiškai teisingi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Didėja žodyno apim-tis. • Supranta vienaskaitę ir daugiškaitę. • Supranta skirtumus tarp es, būt, bus. • Pabaigia sakinius, pvz., <i>karvė ir pienas kaip višta ir ?</i> • Skiria daiktą, kurio trūksta pavaikslielyje. • Supranta sąvokas <i>diena, naktis, rytas, vakaras</i>. • Gali palyginti greitį, svorį. • Supranta 1500 - 2000. 	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta ilgesnius ir sudėtingesnius sa-kinius, pvz., <i>ar gali surasti, kas gyvena medyje, turi sparnus ir geltoną galvą?</i> • Atlieka sudėtingus nurodymus, pvz., <i>padėk mėlyną kvadratą šalia rau-donos tūščios dėžės</i>. • Smulkiai atpasakoja ilgesnius pasakoji-mus 5 ir daugiau sakiniams. • Seka 8 žodžių saki-nius.

Kalbos garsai*

* Amžiaus vidurkis, kai vėliausiai pradedami naudoti šie garsai.

Šaltinis: Estabrooks, W. (1998) Cochlear Implant for Kids, © 1998 Warren Estabrooks and The Alexander Graham Bell Association of the Deaf. Inc. Reprinted by Permission.

Integrutos ģūdzīų vystymosi skalēs stebėjimo forma

Ši forma turi būti naudojama kartu su Integruta ģūdzīų vystymosi skale (Listen Learn and Talk - Cochlear 2005).

Kaip naudoti formą:

1. Įrašykite vaiko vardą ir informaciją, kaip nurodyta formos viršuje.
2. Rašykite vaiko progresą, naudodamiesi Integruta ģūdzīų vystymosi skale.
3. Vertikaliuje eilutėje parašykite vaiko ģirdėjimo amžių (GA), t.y. vaiko vystymosi progresą nuo to laiko, kai jis pradėjo efektingai ģirdėti, naudojant klausos aparatus arba ģungus cochlearinio implantu kalbos procesorių.
4. Horizontalioje eilutėje viršuje yra nurodytos šešios pagrindinės vystymosi sritys:

- klausu.
- Pasyvi kalba (ką vaikas supranta).
- Ekspresyvi kalba (ką vaikas gali pasakyti).
- Kalbėjimas (kaip vaikas tai sako).
- Pažinimas (mąstymo procesas).
- komunikacija (bendravimas).

5. Kiekvienam ģirdėjimo amžiui yra skirtos dvi dalys.

(+) atirandantys ģūdziai arba tiksliai. Tai reiškia, kad vaikai jau pradeda vystytis ģūdziai šiam etape, bet jie dar nėra pilnai pasiekę. Šiuo metu tai yra tiksliai dirbartiems tėvams ir pedagogams.

(√) pasiekę ģūdziai arba tiksliai. Tai reiškia, kad vaikas jau rodo pagrindinius ģūdzius pagal ģirdėjimo amžių, spontaniškai bendraudamas namuose, su tėveliais, kitais šeimos nariais, o vėliau – ir su draugais.

Kiekviena vertikalioje stulpelyje pradėjus reikia nurodyti data (+), ir vėliau, kai tiksliai jau bus pasiekę, reikia vėl nurodyti data (√).

Tam, kad aiškiai matytumėte vaiko progresą, jūs galite nuspalvinti tuos stulpelius skirtingomis spalvomis, kaip nurodyta viršuje.

Data, kada pradėta ir pasiekta, yra pagrindinė informacija.

6. (GA) Chronologinio amžiaus stulpelis.

Esant kiekvienam amžiui šiam stulpelyje nurodykite tikrąjį vaiko chronologinį amžių. Ši informacija labai svarbi, nes pastoviai galėsite matyti skirtumą tarp vaiko chronologinio ir ģirdėjimo amžiaus. Mes tikimės sumazinti šį skirtumą.

Pagrindiniai lūkesčiai yra, kad vaikai, kuriam nustatytas klausos sutrikimas iki 12 mėnesių ir taikoma klausos abilitacijos programa, pasiekti iki mokytis, kad klausu ir šnekamoji kalba atitiktų chronologinį amžių.

(Listen Learn and Talk p13, Auditory Habilitation Theory).

Lūkesčiai gali būti skirtingi tiems vaikams, kurie turi papildomų problemų.

Rėkomenduojama reguliariai vertinti šių vaikų progresą. Ši forma padės ģeriau suprasti, koks yra vaiko progresas 6 pagrindinėse vystymosi srityse pagal chronologinį (CA) ir ģirdėjimo amžių (GA).

Integruotos įgūdžių vystymosi skalės stebėjimo forma

VARDAS:

Gimimo data:

KP įjungimo data:

GA mėnesiai	CA	Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
43 - 48		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
37 - 42		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
31 - 36		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
25 - 30		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
19 - 24		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
16 - 18		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
13 - 15		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
10 - 12		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
7 - 9		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
4 - 6		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+
0 - 3		√	√	√	√	√	√
		+	+	+	+	+	+

Hear now. And always

As the global leader in hearing solutions, Cochlear is dedicated to bringing the gift of sound to people all over the world. With our hearing solutions, Cochlear has reconnected over 180,000 people to their families, friends and communities in more than 100 countries.

Along with the industry's largest investment in research and development, we continue to partner with leading international researchers and hearing professionals, ensuring that we are at the forefront in the science of hearing.

For the hearing impaired receiving any one of Cochlear's hearing solutions, our commitment is that for the rest of your life you will Hear now. And always

Cochlear AG, European Headquarters

Peter Merian-Weg 4
CH - 4052 Basel, Switzerland
Tel: +41 61 205 0404
Fax: +41 61 205 0405

www.cochlear.com

N403474 ISS1

Integrated Scales of Development from Listen Learn and Talk